

33. Széll Jenő bukaresti követ jelentése Rajk László külügyminiszternek a romániai magyar felsőoktatást hátrányosan érintő intézkedésekről. Bukarest, 1948. november 2.

117/pol.-1948.

Október 26-án befejeződött a magyar-román kulturális egyezmény végrehajtására alakult vegyesbizottság első, bukaresti ülészsaka. Mindennapos telefonbeszélgetéseinkből, valamint a közösen megfogalmazott, de aláírásra nem került „Munkaterv”-ből Miniszter Úr tájékozva [*sic!*] van a tárgyalások lefolyásának körülményeiről.

A vegyesbizottság üléseivel egyidőben s azután, hogy a magyar küldöttség mindjárt a megbeszélések elején kijelentette, hogy jelen ülészsakon az iskolai kérdést nem óhajtja felvetni, zajlott le belső berkekben az első nagy elvi csata a magyar főiskoláztatás kérdésében. Az erdélyi magyarság politikai vezetőinek egy részénél ugyanis a felsőoktatási törvény előkészítése kapcsán napvilágra került 3, a magyar főiskoláztatást súlyosan érintő román elgondolás erős ellenállásra talált. Felmerült először is a *Bolyai egyetem jogi- és közgazdasági kara közgazdasági részlegének megszüntetése*. A törvénytervezet második pontja a *magyar nyelvű gyógyszerészképzés megszüntetését* tartalmazza. A harmadik, egyben legsúlyosabb sérelem a felsőoktatási reform azon újításával kapcsolatos, amely az *orvosképzést az egyetemről elválasztva* az orvosi karokat megszünteti, s ezek helyett önálló főiskolai jellegű *orvostudományi intézeteket* létesít. Ezek doktori cím adományozására nem jogosultak, illetve csak abban az esetben igen, ha a törvény felruhazza őket a 3 éves különleges doktori tanfolyamok megszervezésének jogával. A doktori tanfolyamokra csak megfelelő tudományos munkásság alapján lehet bejutni, s azoknál a zártszám elve igen szigorúan érvényesül. *A doktori cím adományozásának jogát a marosvásárhelyi magyar intézetre nem terjesztették ki*. A Magyar Népi Szövetség kemény elvi harca ellenére a Monitorul Oficial október 26-i számában közzétett törvényrendelet a felsőoktatás szervezetéről az eredeti tervek közül csak egyet ejtett el: meghagyta a jogi- és közgazdasági kart a maga teljességében. *A gyógyszerészeti karral* kapcsolatban csak annyit sikerült elérni, hogy azok, akik első évüket már lehallgatták, hátralevő tanulmányaikat a magyar egyetemen fejezhetik be; a gyógyszerészeti kar lényegében tehát megszűnt.

A törvényrendelet a *doktori cím adományozása* körüli nagy csatát is a *magyar főiskoláztatás rovására* döntötte el: a magyar diplomásoknak a román orvostudományi főiskolák zártszámába való bejutásának nyelvi és egyéb tárgyi nehézségeivel kell megbirkóznia. Miron Constantinescu bányügyi miniszter, aki a Munkáspárton belül a magyar nemzetiségi ügyek legfőbb referense, egyik legutóbbi nyilatkozatában a doktori tanfolyam szervezési jog megvonását nyereségnek tüntette fel, azzal az indoklással, hogy a magyar diplomások a törvény nyújtotta lehetőségek keretében bármely romániai főiskolán pályázhatnak felvételre, és magyar nyelven tehetnek doktori vizsgát. A MNSZ egyes személyiségeinek arra az ellenvetésére, hogy a magyar egyetemi hallgatók eddig is beiratkozhattak román egyetemekre is (és román hallgatók a magyar egyetemre, amire szépszámu példa sorolható fel éppen az orvoskar magas színvonala folytán), s igazi vívmány az volna, ha azonkívül, hogy a magyar orvostudományi főiskolának megvolna a doktori cím adományozási joga, magyar diplomások tehetségük és munkásságuk arányában az ország többi doktori tanfolyamainak zárt számába is pályázhatnának, egyes román személyiségek a doktori cím híveit lokálpatriotizmussal, sőt burkoltan sovinizmussal vádolták meg és intették le.

Véleményem szerint helyes az, hogy a magyar diplomásoknak mindenütt lehet doktori címért folyamodni. Előrelátható azonban, hogy az a körülmény, hogy a magyar orvostudományi intézet doktori címet nem adományozhat, a magyar orvosképzés eddigi magas színvonalát le fogja szállítani, és a tudományos kutató munkát nagy mértékben meg fogja bénítani. A marosvásárhelyi orvosi kar legalábbis egyenrangú volt a bukarestivel, de minden esetre sokkal jobb a iași-inál és a kolozsvárinál. Nyilvánvaló tehát az a tendencia, hogy *a marosvásárhelyi orvosi kart vissza kell szorítani súlyban és jelentőségben a többi javára*. A doktori címadományozási jog megvonása már magában is feltűnő, midőn másfelől azt látjuk, hogy a temesvári orvostudományi intézeten kívül az ország összes többi testvérintézetét felruházták vele. Még feltűnőbb azonban ez a megkülönböztetés akkor, ha szemügyre vesszük azokat a marosvásárhelyi orvosi karhoz jelentőségben nem mérhető különféle egyéb intézeteket, amelyeknek viszonylagos jelentéktelenségük ellenére doktori címadási joguk van, pl. a galați-i mezőgazdasági, a brádi bányaeérc, a petrozsényi köszén[*bányászati*] intézetnek stb. [...] ¹

Nemzetiségi szempontból azokon a hiányokon kívül, amelyek közül az elvi harc folyt, a törvényben egyéb hiányokat is felfedezni vélünk, ezeken azonban az idő és a szükség parancsa még segíthet. Így véleményem szerint indokolt lett volna, ha nem is önálló magyar műszaki intézetet (politechnika), de legalább egy magyar tagozatot létesíteni. ² Önálló mezőgazdasági intézet viszont a jelenlegi tagozatos megoldás helyett mindenképpen megillette volna a magyarságot nagy lélekszámánál fogva. Végül, talán a művészeti intézetnek is meg kellett volna kapnia a másik két kart (képzőművészeti, koreográfiai) bár ezeknek a hiánya tűnik most még a leginkább elviselhetőnek.

*Széll s. k.
követ*

MOL, külügyminisztériumi TÜK-iratok Románia, XIX-J-1-j, 18. doboz, 16/b csomó, 117/48. sz., Gyöngyössy István követségi titkár által hitelesített másolat. Teljes egészében közli: Lázok – Vincze, 1998. 260-263. o.

---

¹ Széll Jenő a továbbiakban röviden ismerteti a felsőoktatási reform lényegét.

² A kolozsvári Mechanikai Intézetben végül mégis szerveztek magyar tagozatot, ebben azonban már csak néhány tárgyat adtak le magyar nyelven is.